

**PISEMNE PODSUMOWANIE
POSTĘPOWANIA W SPRAWIE STRATEGICZNEJ
OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO**

**Programu Współpracy INTERREG
Polska – Saksonia
2021-2027**

Data: 01.12.2021

Status: Wersja ostateczna

Opracowanie: ekovert Łukasz Szkudlarek
ul. Średzka 10/1B
54-017 Wrocław

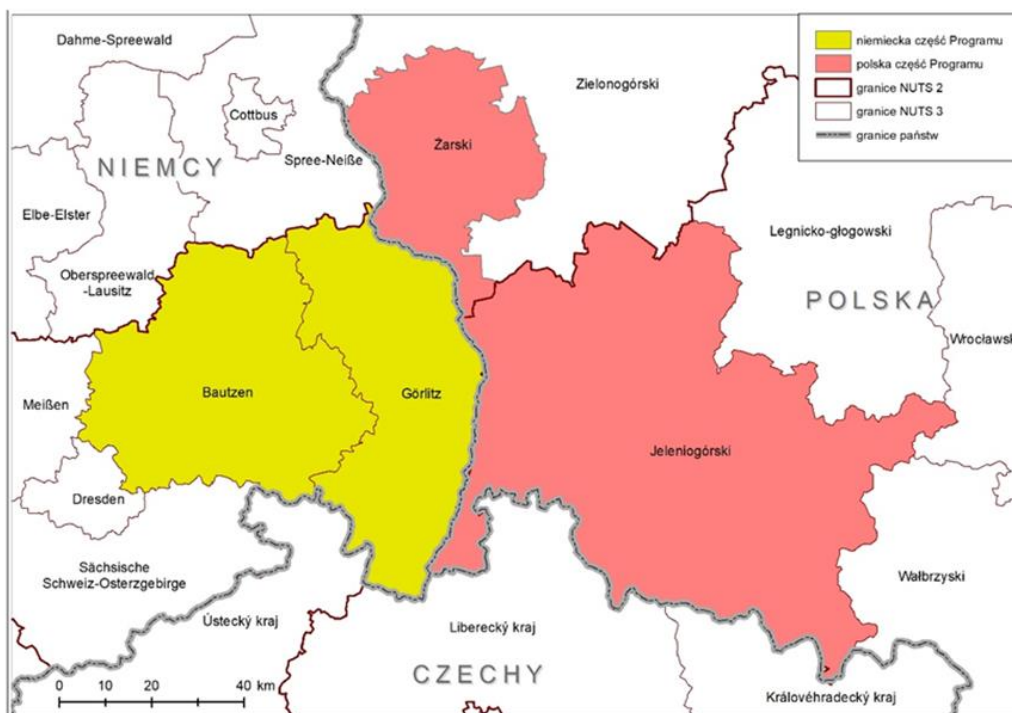
ZAWARTOŚĆ

1	WPROWADZENIE	3
2	USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	7
2.1	Streszczenie ustaleń zawartych w Prognozie	7
2.2	Sposób uwzględnienia ustaleń zawartych w Prognozie	10
3	INFORMACJE O PRZEBIEGU KONSULTACJI PUBLICZNYCH PRZEPROWADZONYCH W RAMACH STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	13
3.1	Opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 Ustawy OOŚ.....	14
3.2	Zgłoszone uwagi i wnioski	14
4	WYNIKI POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO, JEŻELI ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE	16
5	PROPOZYCJE DOTYCZĄCE METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU	17
6	ZAŁĄCZNIK – ANALIZA SZCZEGÓŁOWA UWAG, WNIOSKÓW I OPINII Z POSTĘPOWANIA SOOŚ	28

1 Wprowadzenie

Podlegający ocenie oddziaływania na środowisko projekt Programu Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2021-2027” (dalej Program) jest podstawą finansowego wsparcia ze środków Unii Europejskiej projektów realizowanych w obszarach przygranicznych (w tym przypadku pogranicza polsko-saksońskiego), zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu Europejska współpraca terytorialna (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego.

Terytorialnie obejmuje podregion jeleniogórski (NUTS3) województwa dolnośląskiego oraz powiat żarski (LAU1) (województwo lubuskie) po stronie polskiej, zaś po stronie niemieckiej – powiaty Bautzen i Görlitz (NUTS3) w Wolnym Państwie Saksonia (ryc.1). Łączna powierzchnia obszaru objętego Programem (obszar wsparcia) wyniesie 11 471 km². Obejmuje on trzy duże jednostki fizyczno-geograficzne: Sudety (w części południowej), Niziny Sasko-łużyckie (w części północno-zachodniej) oraz Niziny Środkowopolskie (w części wschodniej).

Rysunek 1 Obszar wsparcia Programu Współpracy Interreg Polska – Saksonia 2021-2027 (opr. własne)

Program na lata 2021-2027 będzie realizował 3 priorytety, które będą wdrażały cel szczegółowy 2.4 w ramach 2 celu polityki, cele szczegółowe 4.2 i 4.6 z celu 4 oraz cel szczegółowy 6.6.(tab.1)

Tabela 1 Priorytety Programu Interreg Polska - Saksonia w okresie 2021-2027

Priorytet	Cel polityki
1. Pogranicze przyjazne środowisku – przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu	CP 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej

Priorytet	Cel polityki
	Cel szczegółowy 2.4: Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
2. Pogranicze otwarte na edukację, kulturę i turystykę	CP 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych Cel szczegółowy 4.2: Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online Cel szczegółowy 4.6: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych
3. Pogranicze otwarte na dialog mieszkańców i instytucji	Cel specyficzny Interreg – Lepsze zarządzanie współpracą 6.6 Inne działania wspierające lepsze zarządzanie współpracą

W toku uzgodnień między uczestniczącymi państwami członkowskimi przyjęto, iż Program opracowywany będzie w oparciu o polskie przepisy i procedury administracyjne, z uwzględnieniem wymogów unijnych. Zgodnie z nimi Program kwalifikuje się do przeprowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ). Przyjęto, iż ocena prowadzona będzie w oparciu o przepisy polskiego prawa tj. o ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. z 2021 r. poz. 247), tzw. Ustawę OOŚ, która w swym zakresie uwzględnia ustalenia dyrektywy SOOŚ, co gwarantuje pełną zgodność z przepisami i wymogami unijnymi.

Nadrzędnym celem strategicznej oceny jest wsparcie trwałego i zrównoważonego rozwoju poprzez analizę i ocenę potencjalnych oddziaływań na środowisko na jak najwcześniejszym etapie projektowania działań w ramach dokumentów programowych na każdym poziomie planowania strategicznego.

2 Ustalenia zawarte w Prognozie oddziaływania na środowisko

2.1 Streszczenie ustaleń zawartych w Prognozie

Wykonana w oparciu o wymogi Ustawy OOŚ Prognoza Oddziaływania na Środowisko jest odpowiednikiem sprawozdania dotyczącego środowiska, o którym mowa we wspomnianej dyrektywie SOOŚ. Prognoza została opracowana w zakresie wynikającym z art. 51 ust. 2 ustawy OOŚ, przy zachowaniu warunków, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 2 ww. ustawy, z uwzględnieniem wymogów co do zakresu wyrażonych przez Głównego Inspektora Sanitarnego (pismo znak HŚ.NS.530.1.2021 z 18 marca 2021 r.) oraz Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (pismo DOOŚ-TSOOŚ.411.11.2021.TW z dnia 24 marca 2021 r.) – terytorium Polski oraz Saksońskiego Ministerstwa Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa z 17 maja 2021 r. (terytorium Niemiec). Prognoza została wykonana dla wersji 9.4 Programu z 16 czerwca 2021 r.

W trakcie prac przyjęto model oceny, w którym najważniejszą rolę odgrywa identyfikacja celów samego dokumentu oraz skutków jego realizacji, jak również ocena czy kwestie środowiskowe zostały w nich należycie ujęte, i czy są spójne z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz celami środowiskowymi ustanowionymi w dokumentach wyższej rangi. W modelu tym kładzie się większy nacisk na proces decyzyjny będący efektem wdrożenia ocenianego dokumentu, a rekomendacje kierowane są przede wszystkim do instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu. Ponadto zespół autorów koncentrował się na tych elementach środowiska, na które zarówno oceniany dokument jak i wynikające z niego wsparcie projektów może mieć faktyczne oddziaływanie (negatywne i/lub pozytywne). Prowadzone oceny uwzględniają jednak duży poziom ogólności dokumentu, wyrażający się jego ramowym charakterem, możliwością uzupełnień na dalszych etapach programowania, brakiem szczegółowych kryteriów wyboru projektów, a także brakiem wskazań

dotyczących lokalizacji przestrzennych. Zgodnie z zaleceniem Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska prace nad Prognozą uwzględniły także opracowanie zaleceń odnośnie formułowania kryteriów wyboru projektów pozwalających na spełnienie wymogów ochrony środowiska przy ich realizacji i/lub wspieranie projektów o największym pozytywnym wpływie na środowisko (wzmacniania oddziaływań pozytywnych). To podejście uwzględnia także zalecenie sformułowane przez Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa wskazujące, że Prognoza powinna być opracowaniem użytecznym w zakresie minimalizowania potencjalnych negatywnych oddziaływań, a także przyczynić się do lepszego uwzględniania aspektów środowiskowych w Programie.

Ocena przeprowadzona w kontekście pierwszego ze wspomnianych aspektów, tj. zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju wykazała, iż w ramach Programu nie przewidziano interwencji, które mogłyby oddziaływać w sposób sprzeczny z żadnym z 17 głównych celów zrównoważonego rozwoju, które zdefiniowano w dokumencie ONZ „Agenda 2030”. Dodatkowo wykazano dużą zgodność z celami ZR, a także pozytywny wkład w osiąganie celów określonych w odnowionej Europejskiej Strategii Zrównoważonego Rozwoju, szczególnie w skali regionalnej, spodziewany jest w przypadku wszystkich projektowanych w ramach Programu priorytetów.

Analizy kolejnego aspektu, tj. zgodności z celami ochrony środowiska ustanowionymi na poziomie unijnym, w Polsce oraz w Saksonii wykazały, że programowanie ocenianego dokumentu zostało przeprowadzone z uwzględnieniem wszystkich kluczowych polityk i strategii w tym zakresie, w wysokim stopniu uwzględniając cele ochrony środowiska. Nie stwierdzono żadnych sprzeczności pomiędzy ocenianym Programem a dokumentami definiującymi cele ochrony środowiska. W Prognozie podkreślono, że możliwe jest jeszcze lepsze uwzględnianie aspektów środowiskowych oraz wsparcie w osiąganiu celów ochrony środowiska w regionie Pogranicza poprzez kierowanie finansowego wsparcia dla projektów, które wykażą ich uwzględnianie na etapie projektowania oraz realizacji. Jest to możliwe

poprzez zastosowanie wymogów obligatoryjnych, które beneficjenci programu będą musieli spełnić na etapie przygotowywania projektu i/lub poprzez premiowanie projektów lepiej uwzględniających cele ochrony środowiska.

Najistotniejszy wniosek płynący z przeprowadzonej oceny to fakt, iż nie zidentyfikowano w jej toku żadnych oddziaływań o charakterze znacząco negatywnym, w tym istotnych oddziaływań na stan i integralność sieci obszarów chronionych, w tym Natura 2000.

Z przeprowadzonej oceny oddziaływania wynika, iż wdrażanie Programu powinno wiązać się z wieloma pozytywnymi oddziaływaniami na środowisko oraz ludzi. Zidentyfikowane potencjalne oddziaływania negatywne zakwalifikowano jako lokalne, o niewielkiej istotności. Są one możliwe do złagodzenia lub całkowitej minimalizacji za pomocą uszczegółowienia i wyjaśnienia zapisów Programu oraz odpowiedniego sformułowania kryteriów będących postawą naboru wniosków o dofinansowanie projektów. w Prognozie przedstawiono kryteria wyboru projektów pozwalających na spełnienie wymogów środowiska przy wdrażaniu Programu.

W ramach opracowanych rekomendacji zaproponowano wprowadzenie dodatkowych zasad i kryteriów zapewniających zabezpieczenie interesów środowiska oraz wzmocnienie pozytywnych efektów realizacji projektów, szczególnie w kontekście celów środowiskowo – klimatycznych Unii Europejskiej.

Najważniejszą rekomendacją jest propozycja wprowadzenia horyzontalnej zasady finansowania jedynie projektów, które nie czynią poważanej szkody, czyli zgodnych z tzw. zasadą DNSH „*Do No Significant Harm*” . Ponadto zaproponowano premiowanie projektów mających pozytywny wpływ na kwestie środowiskowo – klimatyczne, tj. wnoszących istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych na poziomie unijnym.

Takie podejście zagwarantuje, że cele ochrony środowiska będą w ramach Programu konsekwentnie realizowane, a finansowane projekty nie zaszkodzą

żadnemu z nich. Można to osiągnąć poprzez wymaganie od beneficjentów złożenia oświadczenia w trakcie procesu składania wniosku, iż proponowany projekt jest zgodny z zasadą DNS w rozumieniu art. 17 tzw. rozporządzenia w sprawie taksonomii (rozporządzenia (UE) nr 2020/852). Wymóg złożenia oświadczenia powinien zostać zweryfikowany na etapie oceny formalnej i dotyczyć wszystkich inwestycji finansowanych ze środków Programu.

Ponadto w ramach procesu aplikacyjnego sugeruje się dodatkowo premiowanie projektów, które w istotny sposób przyczyniają się do osiągnięcia jednego z sześciu celów środowiskowych określonych we wspomnianym rozporządzeniu. Idea premii na etapie oceny projektów odnosi się do wprowadzenia dodatkowych punktów dla projektów, które w istotny sposób przyczyniają się do osiągania celów środowiskowych ważnych dla społeczności lub minimalizują dotychczasową presję na środowisko.

Dodatkowe punkty mogą być przyznawane za projekty spełniające warunki określone w art. 10 - 15 rozporządzenia. Mogą to być dodatkowe kryteria oceny projektów zgłoszonych do finansowania ujęte w regulaminach naborów. Ocena znaczącego wkładu w realizację celów środowiskowych może dotyczyć również przedsięwzięć nieinwestycyjnych, jeżeli umożliwiają one osiągnięcie celów środowiskowych w innych obszarach działalności (np. w obszarach bezpośrednio związanych z realizacją przedsięwzięcia).

Skonstruowanie kryteriów naboru projektów na etapie jego wdrażania w oparciu o zaproponowane zasady w opinii autorów pozwoli uniknąć ryzyka wystąpienia negatywnych oddziaływań na środowisko, jednocześnie maksymalizując pozytywny wkład Programu w osiągnięciu celów środowiskowo – klimatycznych UE.

2.2 Sposób uwzględnienia ustaleń zawartych w Prognozie

W Prognozie przedstawiono propozycje rozwiązań wynikających z przeprowadzonego postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu Interreg Polska – Saksonia,

w tym również zgłoszonych w toku konsultacji z udziałem społeczeństwa oraz wniosków i opinii właściwych organów.

Instytucje, które odpowiadają za przygotowanie i realizację Programu Interreg Polska – Saksonia 2021-2027 na etapie jego wdrażania uwzględnią następujące rekomendacje zawarte w Prognozie w rozdziale 5.1

Rekomendowane zmiany Programu:

- Rozważenie realizacji projektu dotyczącego asymilacji danych zawartych w modelach klimatycznych do uwarunkowań regionalnych. Tak opracowane dane powinny stanowić podstawę w projektach dotyczących opracowania analiz, strategii i programów z zakresie przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu i wypracowywaniu wspólnych działań adaptacyjnych do zmian klimatu.
- Rozważenie realizacji projektu dotyczącego wspólnej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej oraz krajobrazowej obszaru wsparcia. Opracowanie takie powinno być podstawą zarówno dla opracowywania planów i strategii, jak i do podejmowania decyzji w zakresie lokalizacji inwestycji.
- Doprecyzowanie sformułowania „zielona gospodarka” w Priorytecie II lub wyjaśnienie tego pojęcia w podręczniku dla beneficjentów i/lub w regulaminach konkursów.
- Rekomendacja Na etapie regulaminów naboru projektów sugeruje się, aby wsparcie obligatoryjnie ograniczyć do projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 (rozporządzenie w sprawie taksonomii).
- Projekty dotyczące tworzenia kompleksowych usług turystycznych, opartych o sieciowanie podmiotów, a także infrastruktury turystycznej powinny uwzględniać maksymalną pojemność i odporność środowiska, z którego będą korzystały. Kwestie te mogą

być elementem naboru projektów, a przyszli beneficjenci powinni się do nich odnosić w uzasadnieniu projektu.

Dwie pierwsze rekomendacje zawierały sugestię zmiany tytułu Priorytetu I, jednak po wnikliwej analizie uznano, że tytuł może pozostać w aktualnym, wąskim brzmieniu.

W odniesieniu do zaproponowanych wariantów alternatywnych polegających na stosowaniu kryteriów wyboru projektów, które pozwolą na spełnienie wymogów ochrony środowiska przy ich realizacji instytucje wdrażające Program zobowiązują się do stosowania zasady DNSH oraz kryteriów oceny projektów opisanych w Prognozie w rozdziale 5.2 *Analiza możliwych wariantów alternatywnych w zakresie kryteriów wyboru projektów, które pozwolą na spełnienie wymogów ochrony środowiska przy ich realizacji*.

Pozostałe rekomendacje dotyczące premiowania projektów mających pozytywny wpływ na kwestie środowiskowo – klimatyczne (opisane w Prognozie w rozdziale 5.2 *Analiza możliwych wariantów alternatywnych w zakresie kryteriów wyboru projektów, które pozwolą na spełnienie wymogów ochrony środowiska przy ich realizacji*) uwzględnione zostaną natomiast w dokumentach implementacyjnych Programu i stosowane będą na etapie aplikacji o środki Programu.

3 Informacje o przebiegu konsultacji publicznych przeprowadzonych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Konsultacje publiczne w ramach procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Programu były prowadzone zgodnie z art. 54, ust. 2 ustawy z 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Informacje o prowadzonych konsultacjach zostały umieszczone (w języku polskim i niemieckim) na stronach www:

<https://www.ewt.gov.pl/strony/wiadomosci/publiczne-konsultacje-prognozy-oddziaływania-na-srodowisko-dla-projektu-programu-interreg-polska-saksonia-2021-2027/>

<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/rozpoczely-sie-konsultacje-publiczne-prognozy-oddziaływania-na-srodowisko-projektu-programu-interreg-polska--saksonia-2021-2027>

[PUBLICZNE KONSULTACJE PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO dla Interreg Polska - Saksonia 2021-2027 - Widok wiadomości - \(plsn.eu\)](#)

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2968795216694745&id=1583796415194639&_tn=K-R

<https://www.buergerbeteiligung.sachsen.de/portal/smr/beteiligung/themen/1026057>

<https://de.plsn.eu/-/die-offentliche-konsultation-vom-umweltbericht-fur-den-programm-interreg-polen-sachsen-2021-2027>

Uwagi i wnioski można było składać w terminie od 17 sierpnia 2021 r. do 18 października 2021 r. w następujący sposób:

- z wykorzystaniem formularza on-line,
- w formie pisemnej po wysłaniu ich na adres Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej,
- ustnie do protokołu, tzn. istniała możliwość zgłaszania ich osobiście po wcześniejszym umówieniu terminu w Ministerstwie.

Ponadto Prognoza została wyłożona do wglądu:

- w siedzibie Wspólnego Sekretariatu Programu,
- w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Współpracy Terytorialnej,
- na portalu do konsultacji społecznych rządu landu Saksonia
<https://www.buergerbeteiligung.sachsen.de/portal/smr/beteiligung/themen/1026057>

o trwających konsultacjach i możliwości składania uwag i wniosków informowano także za pośrednictwem ogłoszeń w prasie:

- Gazeta Lubuska, z dnia 4.10.2021 r.
- Gazeta Wrocławska, z dnia 4.10.2021 r.

3.1 Opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 Ustawy OOŚ

Projekt Programu wraz z Prognozą został przedłożony do opiniowania następującym organom:

- Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska,
- Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu,
- Saksońskiemu Ministerstwu Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa,

które wyraziły swoje opinie.

3.2 Zgłoszone uwagi

W toku opiniowania oraz konsultacji publicznych łącznie wpłynęło 16 uwag oraz komentarzy do Prognozy. Zestawienie liczbowe przedstawia się następująco:

- Saksońskie Ministerstwa Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa – 10 uwag,
- Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego – 2 uwagi,

- Saksoński Urząd Archeologiczny – 1 uwaga,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska – 3 uwagi.

W trakcie konsultacji publicznych nie wpłynęły uwagi od osób fizycznych, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych. Główny Inspektor Sanitarny zaopiniował Program wraz z Prognozą pozytywnie nie wnosząc uwag.

Większość uwag dotyczyło Prognozy i wskazywało na konieczność jej uzupełnienia. Jedna uwaga zgłoszona przez Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa wskazuje na brak uwzględnienia w Prognozie oraz Programie adaptacji do zmian klimatu w rolnictwie i leśnictwie, a co za tym idzie konieczność rozszerzenia obu dokumentów, tak aby możliwe było wsparcie działań w tych sektorach, w szczególności z wykorzystaniem działań opartych na ekosystemach. Ponowna analiza zapisów Programu wraz z Prognozą wykazała, że przedsięwzięcia tego typu mogą uzyskać dofinansowanie przy obecnym brzmieniu Programu. Dodatkowo w Prognozie zaleca się premiowanie projektów mających pozytywny wpływ na środowisko oraz kwestie klimatyczne.

Spośród 16 uwag, większość z nich została uwzględniona w całości (9 uwag), 5 uwag uwzględniono częściowo, natomiast ponownym przeanalizowaniu programu oraz prognozy 2 uwagi odrzucono. Analizę wszystkich uwag i wniosków złożonych w procesie konsultacji wraz z uzasadnieniem przyjęcia lub odrzucenia prezentuje Tabela w załączniku 1.

4 Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone

Cele i priorytety zawarte w Programie są ściśle powiązane z budowaniem regionu przygranicznego odpornego na zmiany klimatu, uwzględniającego wymogi środowiskowe, dążącego do regionu, który jest przyjazny społeczeństwu (mieszkańcom oraz osobom odwiedzającym). Zamierzenia Programu uwzględniają wzmocnienie współpracy transgranicznej. Zdecydowanie możliwe, i wręcz pożądane, jest wystąpienie oddziaływań transgranicznych na środowisko, jednak jak wykazano w ocenach szczegółowych na poszczególne komponenty, a także w ocenach całościowych poszczególnych priorytetów będą to oddziaływania pozytywne. Niewielkie i o nieznaczej istotności oddziaływania negatywne mogą mieć związek z prowadzeniem projektów pilotażowych oraz dotyczących poprawy w zakresie dostępu do infrastruktury turystycznej, jednak będą one miały charakter wyłącznie lokalny. Dodatkowo będą one prowadzone z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska co gwarantuje, że ich realizacja odbędzie się z największą dbałością o zasoby przyrodnicze.

Z uwagi na powyższe, w ramach procesu SOOŚ nie prowadzono postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko.

5 Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu

Jedną z rekomendacji wynikających z niniejszego dokumentu jest przyjęcie obligatoryjnej zasady, że w ramach Programu nie będą wspierane przedsięwzięcia, które mogą czynić poważną szkodę dla realizacji celów środowiskowych, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852. Jednocześnie zgodnie z unijną polityką środowiskową i klimatyczną we wszystkich instrumentach finansowanych ze środków UE należy dążyć do tego aby część środków unijnych była ukierunkowana na realizację celów środowiskowych i klimatycznych¹. W związku z powyższym do katalogu wskaźników monitorowanych na poziomie całego programu proponuje się włączenie następujących wskaźników:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jedn. miary	Wartość pośrednia [2024]	Wartość docelowa [2029]
1.	Liczba dofinansowanych projektów, które są zgodne z zasadą DNSH w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852	Do wartości wskaźnika wliczane są wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które spełniają zasadę „nie czyni poważnej szkody” [ang. „Do No Significant Harm” (DNSH)], w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852.	szt.	powinna być tożsama z analogicznymi wartościami przyjętymi dla wskaźnika dotyczącego liczby projektów planowanych do dofinansowania w ramach Programu	
2.	Odsetek środków przeznaczonych	Do wartości wskaźnika powinien być wliczany	%		

¹ Takie podejście wprost wynika z zapisów Europejskiego Zielonego Ładu

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jedn. miary	Wartość pośrednia [2024]	Wartość docelowa [2029]
	bezpośrednio na realizację projektów, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852	udział środków UE wydatkowanych w ramach Programu, przeznaczonych na realizację projektów, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852, tj. spełniają warunki określone w art. 10-15 tego rozporządzenia w stosunku do środków wydatkowanych na realizację wszystkich projektów w ramach Programu			
3.	Odsetek środków przeznaczonych bezpośrednio na realizację projektów, które zakładają kompleksowe wykorzystanie zasad ekoprojektowania, w rozumieniu obowiązujących na terenie UE norm lub regulacji ukierunkowanych m.in. na: wydłużanie życia produktu;	Do wartości wskaźnika powinien być wliczony udział środków UE wydatkowanych w ramach Programu, przeznaczonych na realizację projektów, które zakładają kompleksowe wykorzystanie zasad ekoprojektowania	%		

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jedn. miary	Wartość pośrednia [2024]	Wartość docelowa [2029]
	projektowanie dla recyklingu; rozwój upcyklingu lub inne działania ukierunkowane na „zamykanie obiegu”.				

Włączenie pierwszego wskaźnika zagwarantuje, że w ramach Programu nie będą finansowane projekty, które mogą czynić poważną szkodę, a zarazem będą zagrożeniem dla realizacji celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852. W przypadku przyjęcia zasady horyzontalnej, precyzującej, że w ramach Programu mogą być finansowane **wyłącznie** projekty zgodne z zasadą DNSH, nie będzie konieczności monitorowania wskaźnika na poziomie Programu. Wskaźnik ten powinien być monitorowany w odniesieniu do wszystkich projektów wspieranych w ramach Programu.

Drugi wskaźnik pozwoli na bieżące monitorowanie wkładu Programu w realizację celów związanych z ochroną środowiska oraz klimatu. Kontrola tego wskaźnika pozwoli także na reagowanie, gdy zagrożone będzie zrealizowanie założonego poziomu wskaźnika. Biorąc pod uwagę ambitne cele Wspólnoty, wyznaczone w EZŁ należy dążyć do maksymalizacji tego wskaźnika (np. poprzez odpowiedni dobór wagi dla horyzontalnych kryteriów odnoszących się do wkładu projektów w realizację celów środowiskowych klimatycznych). Wskaźnik ten powinien być stosowany w odniesieniu do wszystkich projektów wybieranych w trybie konkursowym.

Trzeci wskaźnik pozwoli na bieżące monitorowanie wkładu Programu w realizację projektów o pozytywnym oddziaływaniu na środowisko. Premiowanie ekoprojektowania to z punktu widzenia środowiskowego,

zachęcanie beneficjentów do rozważenia skutków środowiskowych oraz zaprojektowanie produktu / usługi w sposób uwzględniający zasobooszczędność, energooszczędność oraz ochronę środowiska na wszystkich etapach cyklu życia produktu czy świadczenia usługi. Ten wskaźnik powinien być stosowany w odniesieniu do wszystkich projektów wybieranych w trybie konkursowym.

Należy dążyć do doskonalenia programów finansowanych ze środków UE w zakresie ograniczenia ryzyka negatywnego wpływu na środowiska, jak również maksymalizacji pozytywnego wpływ na środowisko oraz realizacji celów środowiskowych i klimatycznych. Ponadto w związku z zaproponowaną zasadą premiowania projektów mogących wносить istotny wkład w realizację co najmniej jednego z celów środowiskowych określonych w art. 9 zgodnie z art. 10–16 rozporządzenia (UE) nr 2020/852, wskazane jest monitorowanie ich udziału projektów. Z uwagi na powyższe do katalogu wskaźników monitorowanych na etapie wdrażania programu (np. jako wskaźniki monitorowane na poziomie szczegółowego opisu priorytetów) proponuje się włączyć następujące wskaźniki:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jednostka miary
1.	Liczba projektów, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych	Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które wnoszą istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia (UE) nr 2020/852, tj. spełniają co najmniej jeden warunek określony w art. 10-15 tego rozporządzenia, co jest równoznaczne z otrzymaniem dodatkowych punktów w ramach co najmniej jednego	szt.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Opis wskaźnika	Jednostka miary
		horyzontalnego kryterium dotyczącego istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych.	
2.	Liczba projektów, które zostały zaprojektowane z wykorzystaniem zasad ekoprojektowania, koncepcji zarządzania cyklem życia (LCM – Life Cycle Management) oraz wdrożenia prośrodowiskowych i proklimatycznych modeli biznesowych	Do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, które zostały zaprojektowane z wykorzystaniem zasad ekoprojektowania, koncepcji zarządzania cyklem życia (LCM – Life Cycle Management) oraz wdrożenia prośrodowiskowych i proklimatycznych modeli biznesowych, które na pierwszy plan wysuwają uwzględnienie wpływu danego produktu lub usługi na środowisko, klimat i społeczeństwo podczas całego cyklu życia, do wartości wskaźnika powinny być wliczane wszystkie projekty wspierane w ramach Programu, co jest równoznaczne z otrzymaniem dodatkowych punktów w ramach horyzontalnego kryterium odnoszącego się do tego zagadnienia	szt.

Wdrożenie proponowanego systemu powinno sprowadzać się do przypisania w systemie informatycznym odpowiednich wskaźników tym projektom, dla których wnioskodawcy zadeklarowali istotny wkład w realizację celów

środowiskowych, tj. tych które uzyskały dodatkowe punkty w ramach kryteriów środowiskowych zaproponowanych powyżej. Wybór wskaźnika byłby równoznaczny z otrzymaniem dodatkowych punktów w ramach właściwego kryterium dotyczącego istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych. Wymienione wskaźniki powinny być monitorowane jednolicie we wszystkich projektach wybieranych w trybie konkursowym.

Wdrożenie proponowanego **systemu może przynieść wiele dodatkowych korzyści**. Przypisanie wskaźników projektom wpisującym się w realizację celów środowiskowych umożliwi pozyskanie informacji (na podstawie danych monitorowanych w systemie informatycznym) dotyczących np. wartości środków UE przeznaczonych na realizację przedsięwzięć wnoszących istotny wkład w realizację celów środowiskowych i klimatycznych w wyniku realizacji tego rodzaju projektów.

Zaproponowane wskaźniki pozwolą na bieżące monitorowanie skutków realizacji Programu, a także umożliwi szczegółową ocenę wpływu Programu na realizację celów środowiskowych i klimatycznych Wspólnoty na etapie oceny śródkresowej oraz końcowej Programu.

Dodatkowo rekomenduje się przetestowanie zaproponowanych wskaźników, i ich ewentualną korektę po pierwszych naborach. Konieczne jest także przygotowanie podręcznika dla beneficjentów oraz osób oceniających projekty, który określi sposób weryfikacji zasady DNSH oraz będzie zawierał syntezę załączników do rozporządzenia (UE) 2020/852, optymalnie dostosowanej do specyfiki typów przedsięwzięć finansowanych ze środków Programu.

Zakładając przyjęcie rekomendacji dotyczących premiowania projektów wnoszących istotny wkład w realizację celów środowiskowych określonych

w art. 9 *Rozporządzenia 2020/852*² poniżej przedstawia się założenia do systemu monitorowania efektów na poziomie projektów.

Odwołując się do katalogu Wskaźników Zrównoważonego Rozwoju, wskaźników WLWK³, jak również założeń przyjętych w załącznikach do *Rozporządzenia 2020/852* poniżej opracowano katalog wskaźników, które mogą być wykorzystywane do monitorowania na poziomie projektów zarówno efektów pozytywnych (czyli tych wynikających z wnoszenia istotnego wkład w realizację celów środowiskowych) jak i tych negatywnych (czyli czyniących poważne szkody w rozumieniu art. 17 *Rozporządzenia 2020/852*) w przypadku gdy system monitoringu wskaże negatywne trendy w zakresie ich wartości.

² Projekty, które otrzymały dodatkowe punkty w ramach horyzontalnych kryteriów dotyczących istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych zaproponowanych w rozdziale 5.1.

³ Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych.

Cel 1: Łagodzenie zmiany klimatu	
1.1	Redukcja emisji gazów cieplarnianych w skali roku (ekwiwalent CO ₂ wyrażony w tonach w skali rok)
1.2	Redukcja emisji gazów cieplarnianych w stosunku do poziomu bazowego ⁴ (%)
1.3	Redukcja zapotrzebowania na energię pochodzącą ze źródeł nieodnawialnych (MWh/rok)
1.4	Redukcja zapotrzebowania na energię pochodzącą ze źródeł nieodnawialnych w stosunku do poziomu bazowego ⁵ (%)
Cel 2: Adaptacja do zmian klimatu	
2.1	Liczba projektów, w których wdrożono rozwiązania adaptacyjne oparte na przyrodzie ⁶ lub zastosowano rozwiązania oparte na niebieskiej lub zielonej infrastrukturze ⁷ (szt.)
2.2	Liczba projektów, w których wdrożono rozwiązania redukujące w istotnym stopniu zagrożenia wynikające ze zmian klimatu (w podziale

⁴ Poziom bazowy może być określany w sposób zróżnicowany w zależności od typu przedsięwzięcia, np. w przypadku działań ukierunkowanych na ograniczenie emisji z konkretnych instalacji lub obiektów poziomem bazowym może być średnioroczny poziom emisji wyrażony w ekwiwalencie CO₂ z ostatniego pełnego roku przed rozpoczęciem projektu, w przypadku opracowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych poziomem bazowym może być średni poziom emisji określony dla podobnych rozwiązań technologicznych dostępnych na rynku w momencie rozpoczęcia projektu. W przypadku wdrożenia rozwiązań zeroemisyjnych wartość wskaźnika powinna wynosić 100%.

⁵ Poziom bazowy może być określany w sposób zróżnicowany w zależności od typu przedsięwzięcia, np. w przypadku działań ukierunkowanych na zastosowanie odnawialnych źródeł energii w konkretnej instalacji lub obiekcie poziomem bazowym może być średnioroczny poziom zużycia energii pochodzącej ze źródeł nieodnawialnych z ostatniego pełnego roku przed rozpoczęciem projektu, w przypadku opracowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych poziomem bazowym może być średni poziom zapotrzebowania na energię nieodnawialną dla podobnych rozwiązań technologicznych dostępnych na rynku w momencie rozpoczęcia projektu. W przypadku wdrożenia rozwiązań zakładających osiągnięcie samowystarczalności energetycznej (w oparciu o źródła odnawialne) lub wdrożenia rozwiązań zasilanych wyłącznie energią ze źródeł odnawialnych wartość wskaźnika powinna wynosić 100%.

⁶ Zgodnie z rezolucją 069 w sprawie definiowania rozwiązań opartych na przyrodzie Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN), <https://www.iucn.org/commissions/commission-ecosystem-management/our-work/nature-based-solutions>.

⁷ Zgodnie z podejściem zaproponowanym w Komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Zielona infrastruktura (OG) - Wzmacnianie kapitału naturalnego Europy (COM / 2013/0249 wersja ostateczna).

	na rodzaje zagrożeń) w kluczowych sektorach (w podziale na rodzaje sektorów) (szt.)
Cel 3: Zrównoważone użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	
3.1	Liczba projektów, w których wdrożono innowacyjne rozwiązania eliminujące lub znacząco ograniczające ryzyko znaczącego negatywnego oddziaływania na zasoby wodne i morskie (szt.)
Cel 4: Przejście do gospodarki o obiegu zamkniętym	
4.1	Ograniczenie zużycia surowców nieodnawialnych (w podziale na rodzaje) w skali roku (tony/rok)
4.2	Ograniczenie zużycia surowców nieodnawialnych (w podziale na rodzaje) w stosunku do poziomu bazowego ⁸ (%)
4.3	Ograniczenie zużycia surowców odnawialnych (w podziale na rodzaje) w skali roku (tony/rok)
4.4	Ograniczenie zużycia surowców odnawialnych (w podziale na rodzaje) w stosunku do poziomu bazowego ⁹ (%)
4.5	Zwiększenie poziomu wykorzystania odpadów lub surowców pochodzących z recyklingu odpadów (w podziale na rodzaje) w skali roku (tony/rok)
4.6	Zwiększenie poziomu wykorzystania odpadów lub surowców pochodzących z recyklingu odpadów (w podziale na rodzaje) w stosunku do poziomu bazowego ¹⁰ (%)

⁸ Poziom bazowy może być określany w sposób zróżnicowany w zależności od typu przedsięwzięcia, np. w przypadku działań ukierunkowanych na ograniczenie emisji z konkretnych instalacji lub obiektów poziomem bazowym może być średnioroczny poziom emisji wyrażony w ekwiwalencie CO₂ z ostatniego pełnego roku przed rozpoczęciem projektu, w przypadku opracowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych poziomem bazowym może być średni poziom emisji określony dla podobnych rozwiązań technologicznych dostępnych na rynku w momencie rozpoczęcia projektu. W przypadku wdrożenia rozwiązań zeroemisyjnych wartość wskaźnika powinna wynosić 100%.

⁹ Poziom bazowy może być określany w sposób zróżnicowany w zależności od typu przedsięwzięcia, np. w przypadku działań ukierunkowanych na ograniczenie emisji z konkretnych instalacji lub obiektów poziomem bazowym może być średnioroczny poziom emisji wyrażony w ekwiwalencie CO₂ z ostatniego pełnego roku przed rozpoczęciem projektu, w przypadku opracowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych poziomem bazowym może być średni poziom emisji określony dla podobnych rozwiązań technologicznych dostępnych na rynku w momencie rozpoczęcia projektu. W przypadku wdrożenia rozwiązań zeroemisyjnych wartość wskaźnika powinna wynosić 100%.

¹⁰ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

4.7	Zwiększenie poziomu wykorzystania odpadów lub surowców pochodzących z recyklingu odpadów (w podziale na rodzaje) w stosunku do poziomu bazowego ¹¹ (%)
4.8	Zwiększenie poziomu ponownego wykorzystania lub recykling surowców po zakończeniu użytkowania produktu w stosunku do poziomu bazowego ¹² (%)
4.9	Wydłużenie średniego czasu użytkowania produktu w stosunku do poziomu bazowego ¹³ (%)
Cel 5: Zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola	
5.1	Redukcja emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza w skali roku (w podziale na rodzaje zanieczyszczeń) (tony/rok)
5.2	Redukcja emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza (w podziale na rodzaje zanieczyszczeń) w stosunku do poziomu bazowego ¹⁴ (%)
5.3	Redukcja emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza w skali roku (tony/rok)
5.4	Redukcja emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza w stosunku do poziomu bazowego ¹⁵ (%)
5.5	Redukcja poziomu nieoczyszczonych ścieków odprowadzanych do środowiska w skali roku (w podziale na rodzaje, np. ścieki komunalne, przemysłowe) (dam ³ /rok)
5.6	Redukcja poziomu nieoczyszczonych ścieków odprowadzanych do środowiska w stosunku do poziomu bazowego ¹⁶ (%)
5.7	Redukcja emisji substancji stanowiących istotne zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi, ekosystemów lub środowiska w skali roku (w podziale na rodzaje substancji) (właściwa jednostka na rok/rok)
5.8	Redukcja emisji substancji stanowiących istotne zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi, ekosystemów lub środowiska w stosunku do poziomu bazowego ¹⁷ (%)
Cel 6: Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i ekosystemów	
6.1	Liczba projektów, w których wdrożono innowacyjne rozwiązania eliminujące lub znacząco ograniczające ryzyko negatywnego

¹¹ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

¹² Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

¹³ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

¹⁴ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

¹⁵ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

¹⁶ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

¹⁷ Analogicznie jak w przypadku wskaźników zaproponowanych dla celu 1.

	oddziaływania na zagrożone gatunki lub siedliska przyrodnicze podlegające ochronie na obszarze UE (szt.)
6.2	Liczba projektów, w których wdrożono innowacyjne rozwiązania umożliwiające lepsze monitorowanie lub lepszą ochronę różnorodności biologicznej lub ekosystemów (szt.)

Dodatkowo rekomenduje się przetestowanie zaproponowanych wskaźników, i ich ewentualną korektę po pierwszych naborach. Konieczne jest także przygotowanie podręcznika dla beneficjentów oraz osób oceniających projekty, który określi sposób weryfikacji zasady DNSH oraz będzie zawierał syntezę załączników do rozporządzenia (UE) 2020/852, optymalnie dostosowanej do specyfiki typów przedsięwzięć finansowanych ze środków Programu.

6 Załącznik – Analiza szczegółowa uwag, wniosków i opinii z postępowania SOOŚ

L.p.	Instytucja	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
1	Saksoński Urząd ds. Archeologii	Niemcy, Saksonia	3.6 Zabytki / str. 78-80; 109	W Niemcy, Saksonia rozdziale 3.6 pojęcie zabytku kultury zostało jednostronnie ograniczone do zabytków architektury. W obu krajach zabytki archeologiczne są jednak również zabytkami kultury, które zasługują na ochronę. Są one szczegółowo opisane w Saksońskiej Ustawie o Ochronie Zabytków §2 ust. 5 g). Właściwym organem jest Saksoński Urząd ds. Archeologii (SächsDSchG § 3a ust. 3). Konieczne jest zatem wyraźne uwzględnienie archeologicznych zabytków kultury (zabytków ruchomych i nieruchomych).	Znajdujące się w ziemi zabytki archeologiczne są cennymi świadkami przeszłości i mają duże znaczenie turystyczne. Wnoszą one znaczący wkład w tożsamość regionalną. Ponadto są one szczególnie dotknięte skutkami uprawy gleby i zmian klimatycznych (erozja gleby, wysychanie, erozja gleby spowodowana powodzią). Transgraniczne nowoczesne środki ochrony rozwijane wspólnie w ramach ochrony przyrody, rolnictwa i archeologii w znacznym stopniu przyczyniają się do zachowania dziedzictwa kulturowego. Federalna ustawa o ochronie gleby wyraźnie nawiązuje do funkcji gleby jako archiwum historii naturalnej i kulturowej (BBodSchG §2 ust. 2 nr 2).	Uwagę uwzględniono	Stosowne uzupełnienia dodano w rozdziale 3.6

2	Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	Niemcy, Saksonia	3.6 Zabytki / str. 79-80	Proszę uzupełnić poprzez dodanie: „Po stronie niemieckiej ochrona i konserwacja zabytków podlega kompetencjom krajów związkowych, co oznacza, że każdy z krajów związkowych reguluje wytyczne postępowania z zabytkami na mocy własnej ustawy o ochronie zabytków. W Saksonii temat ten reguluje ustawa o ochronie zabytków saksońskich z dnia 3 marca 1993 r.). Zgodnie z ustawą ochrona i konserwacja zabytków ma za zadanie ochronę i zachowanie zabytków kultury, a w szczególności monitorowanie ich stanu, podejmowanie działań na rzecz zapobiegania zagrożeniom i ratowania zabytków kultury oraz ich ewidencjonowanie i badania naukowe. Zabytkami kultury w rozumieniu ustawy są wytworzone przez człowieka obiekty, zespoły, części i ślady oraz przedmioty, wraz z ich naturalnym podłożem, których zachowanie leży w interesie społecznym, ze względu na ich wartość historyczną, artystyczną, naukową, urbanistyczną lub krajobrazową. Saksońska lista zabytków kultury ze względu na ich dużą ilość została podzielona na ponad 400 podlist. Po niemieckiej stronie granicy chronionych jest znacznie więcej obiektów niż w Polsce. W samym Görlitz znajduje się prawie 4 tys. zabytków kultury, w Budziszynie prawie 1,2 tys. Pełna	Po stronie niemieckiej obowiązuje suwerenność kulturalna krajów związkowych, dlatego kraje związkowe są odpowiedzialne za ochronę zabytków. w Wolnym Kraju Związkowym Saksonii reguluje to Saksońska Ustawa o Ochronie Zabytków (SächsDSchG) z 1993 r. z późniejszymi zmianami. Zadaniem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest ochrona i opieka nad zabytkami kultury, a w szczególności monitorowanie ich stanu, działania na rzecz zapobiegania zagrożeniom i odzyskiwania zabytków kultury oraz ich ewidencjonowanie i naukowe badanie (§ 1 ust. 1 SächsDSchG). Zabytki kultury w rozumieniu ustawy to wytworzone przez człowieka obiekty, materialne całości, części i ślady obiektów, łącznie z ich naturalnymi fundamentami, których zachowanie leży w interesie publicznym ze względu na ich znaczenie historyczne, artystyczne, naukowe, urbanistyczne lub krajobrazowe (§ 2 ust. 1 SächsDSchG). Wolny Kraj Związkowy Saksonia	Uwagę uwzględ niono	Rozdział 3.6 został uzupełniony zgodnie z przedłożoną uwagą

lista zabytków dziedzictwa kulturowego znajdujących się po saksońskiej stronie obszaru wsparcia dostępna jest na stronie Saksońskiego Państwowego Urzędu Ochrony Zabytków, natomiast listy zabytków znajdujących się po polskiej stronie obszaru wsparcia dostępne są na stronie Narodowego Instytutu Dziedzictwa, z podziałem na zabytki znajdujące się w województwie dolnośląskim i lubuskim.” Fragment w języku niemieckim cytuje ustawę o ochronie zabytków w niedokładnym tłumaczeniu. Proszę dopasować.

charakteryzuje się dużą gęstością zabytków. W dniu 31.12.2020 r. na liście zabytków kultury Wolnego Państwa Saksonii znajdowało się łącznie 26 074 zabytków kultury, z czego 23 011 to zabytki architektury, a 23 063 to zabytki archeologiczne. Lista wszystkich saksońskich zabytków dostępna jest na stronie internetowej Saksońskiego Urzędu Ochrony Zabytków. Przepis 43 (link jest prawidłowy); wykazy zabytków po polskiej stronie obszaru wsparcia znajdują się na stronie Narodowego Instytutu Dziedzictwa Kulturowego (przepis 44), z podziałem na zabytki województwa dolnośląskiego i lubuskiego.

L.p.	Instytucja	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
3	Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	Niemcy, Saksonia	3.6 Zabytki, str. 80, ostatni akapit, zdanie drugie.	Powinno ono brzmieć: "Działania te mogą mieć charakter zarówno inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny i w tym zakresie wykazują pośrednie i bezpośrednie pozytywne skutki dla zabytków"	W przeciwnym razie cel, jakim jest zachowanie dziedzictwa kulturowego, nie zostałby osiągnięty. Cel ochrony zabytków kultury jest również wyraźnie wymieniony m.in. na s. 99.	Uwagę uwzględniono	W rozdziale 3.6 wprowadzono zmiany zgodnie z uwagą
4	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 2.2.3 / 1. Akapit; str. 36	„Cele klimatyczne w Wolnym Kraju Związkowym Saksonia zostały sformułowane w Programie dotyczącym Energii i Klimatu 2012, który zakładał rok 2008 2009 jako referencyjny i rok 2020 ¹² jako rok docelowy. Najważniejsze znaczenie ma fakt, że określone cele redukcji CO2 ((dla sektora nie objętego handlem emisjami, tj. transportu, gospodarstw domowych, drobnych konsumentów i innych, tj. składowisk, oczyszczania ścieków, kompostowania) o prawie ¼ pomiędzy- 2008 and 2009 und 2020 nie zostały osiągnięte. Zobserwowano nawet niewielki wzrost emisji CO2 ¹³ . “ Prawidłowy link do odnośnika 12 jest następujący: https://www.klima.sachsen.de/klimaschutzprogramme-seit-2001-22620.html	Stwierdzenie zawarte w ostatnim zdaniu (zaznaczone na szaro) nie jest poparte odnośnikiem w odpowiednim przypisie 13. Po pierwsze, można tu znaleźć tylko dane dotyczące emisji CO2 związanych z energią oraz emisji CO2 z transportu i ogrzewania domów, i to tylko do roku docelowego 2017. Zweryfikowane dane dotyczące emisji dla roku 2020 nie są jeszcze dostępne. Chociaż słuszne byłoby stwierdzenie, że w latach 2009-2018 emisje zasadniczo uległy stagnacji.	Uwagę uwzględniono	Wprowadzono zmiany (w rozdziale 2.2.3) zgodnie z treścią uwagi

L.p.	Instytucja	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
5	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 3.1/ Tabela 5, str. 42	Do tabeli należy dodać kategorię "rezerwat biosfery". W kategorii rezerwatów przyrody (w języku polskim) należy dodać termin "obszary ochrony przyrody", który obowiązuje w Saksonii.		Uwagę uwzględniono	Zgodnie z uwagą zmieniono tabelę 5 (rozdział 3.1)
6	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 3.1 / przedostatni akapit – wylistowanie (wymienienie) zidentyfikowa nych zagrożeń, str. 56	Czwarty od końca fragment odnosi się do utraty cennych siedlisk i terenów leśnych z powodu złego zarządzania gospodarką leśną, a także do wycinki (karczowania) lasów na dużą skalę i budowie dróg wzdłuż istniejących szlaków wędrownych (szlaków migracyjnych?). Wielkoskalowe wycinki naruszają saksońskie prawo leśne i ochrony przyrody (np. zakaz zrębów zupełnych powyżej 1,5 ha lub niszczenie chronionych biotopów). Ponadto karczowanie nie jest gospodarką leśną, lecz zmianą sposobu użytkowania wymagającą zezwolenia. Fragment ten należy przedstawić w sposób merytorycznie poprawny i rozróżniający		Uwagę uwzględniono	Wprowadzono zmiany w rozdziale 3.1 zgodnie z uwagą

L.p.	Instytucja	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
7	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 3.2/akapit najwyżej; str. 60	„Pośredni wpływ na schorzenia kardiologiczne i onkologiczne oraz zdrowie człowieka w ogóle wpływ ma jakość i stan środowiska w jakim żyje. Istotny jest zatem stan powietrza, poziom hałasu oraz dostęp do terenów zielonych służących rekreacji. W tym kontekście należy wskazać problem smogu powodowany w dużej mierze przez spalanie paliw stałych w indywidualnych gospodarstwach domowych. Problem ten jest dużo bardziej widoczny po stronie polskiej pogranicza.” Należy tu również wspomnieć o rosnącym negatywnym wpływie upałów (dłuższe / częstsze okresy upałów) na zdrowie i sprawność fizyczną, zwłaszcza że środki zapobiegające stresowi cieplnemu w wyniku zmian klimatu zostały szczegółowo omówione poniżej w ocenie znaczenia oddziaływania.		Uwagę uwzględniono	Wprowadzono zmiany w rozdziale 3.2 zgodnie z uwagą
8	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 3.2 / ostatni akapit	Na wymienione "Zanieczyszczenie rtęcią" wpływa lokalne tło geologiczne i powinno to zostać w ten sposób przedstawione		Uwagę uwzględniono	W rozdziale 3.2 Wprowadzono zmiany zgodnie z uwagą

L.p.	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi	
9	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 3.7 / fragment zmiany klimatu	Zamiast 5 raportu IPCC z 2013 r., powinno się wykorzystać przedłożony w międzyczasie 6. raport (sierpień 2021). (Niemiecki: https://www.de-ipcc.de/350.php ; Originaldokumente: https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/).		Uwagę uwzględniono	Prognoza była opracowywana przed publikacją raportu IPCC z sierpnia 2021 r., wprowadzono aktualizację w rozdziale 3.7
10	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Rozdział 4.4 Ocena ryzyka środowiskowego na wody powierzchniowe i gruntowe ; str. 107-108	Istotne jest, aby rozwój turystyki odbywał się w sposób zrównoważony i z wykorzystaniem istniejących obiektów - ewentualnie z poprawą ich jakości. Należy wykluczyć wzrost czysto ilościowy. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko powinna również sprawdzić, czy dokument programowy określa to wystarczająco szczegółowo i, jeśli to konieczne, sformułować dalsze zalecenia dla tego obszaru. Negatywne przykłady tego są już widoczne na niektórych jeziorach kopalnianych, np. Geierswalder See Südböschung, gdzie w przeszłości rozwinęła się "dzika narośl", którą trudno jest uporządkować z perspektywy czasu.		Uwagę uwzględniono częściowo	Uzupełniono opis potencjalnych oddziaływań negatywnych w rozdziale 4.4 W Prognozie bardzo szczegółowo odniesiono się do turystyki i presji z nią związanych. Tam gdzie zidentyfikowano możliwość wystąpienia presji wskazano stosowne rekomendacje. Przykładowo w rozdziale 5.1 wskazano propozycję aby projekty dotyczące tworzenia kompleksowych usług turystycznych, opartych o sieciowanie podmiotów, a także infrastruktury turystycznej uwzględniały maksymalną pojemność i odporność środowiska, z którego będą korzystały. Podkreślono, iż kwestie te mogą być elementem naboru projektów, a przyszli beneficjenci powinni się do nich odnosić w uzasadnieniu projektu. Co więcej

L.p.	Kraj/ Województwo Instytucja	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
						zaproponowano przyjęcie nadrzędnej i obligatoryjnej zasady finansowania jedynie tych projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 (rozporządzenie w sprawie taksonomii) [ang. „Do No Significant Harm” (DNSH)]. Tym samym wykluczono realizację projektów, które mogłyby szkodzić dobremu stanowi i odporności ekosystemów; lub być szkodliwe dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii. Ponadto odnosząc się bezpośrednio do kwestii związanych z rozwojem turystyki oraz różnorodnością biologiczną w Prognozie wskazano następujące zastrzeżenia: "Biorąc pod uwagę powyższe istotne jest, aby w ramach Programu nie były wspierane przedsięwzięcia, które mogą potęgować lub zwiększać zidentyfikowane i wskazane poniżej największe zagrożenia dla różnorodności biologicznej występujące na terenie wsparcia: • Nadmierna presja turystyczna w obszarach cennych przyrodniczo (Karkonoski Park Narodowy, Obszary Natura 2000, parki krajobrazowe,

L.p.	Kraj/ Województwo Instytucja	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
						rezerwy), • Niszczenie stanowisk gatunków chronionych roślin i zwierząt oraz niszczenie cennych siedlisk przyrodniczych poprzez nadmierną presję turystyczną, w tym nielegalną penetrację obszarów poza wyznaczonymi szlakami, • Niszczenie i fragmentacja siedlisk na skutek budowy nowej infrastruktury drogowej, ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, zabudowy mieszkaniowej, budowy i rozbudowy nowych ośrodków turystycznych i wczasowych, • Niszczenie siedlisk chronionych oraz stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt w wyniku rozbudowy i budowy nowych stoków narciarskich wraz z infrastrukturą towarzyszącą, • Rozprzestrzeniania się gatunków obcych i obcych gatunków inwazyjnych wzdłuż nowobudowanych dróg oraz szlaków turystycznych, • Utrata cennych siedlisk leśnych oraz stanowisk gatunków chronionych zwierząt i roślin na skutek prowadzenia nieprawidłowej gospodarki leśnej (wielkopowierzchniowe wycinki drzew, budowa dróg w miejscach istniejących szlaków (ścieżek) turystycznych), • Zaniechanie użytkowania kośnego

L.p.	Kraj/ Województwo Instytucja	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
						cennych ekosystemów łąkowych, • Intensyfikacja rolnictwa (nadmierne stosowanie środków ochrony roślin, • Nadmierna eksploatacja złóż i kopalin prowadząca do dewastacji środowiska."

L.p.	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi	
11	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Uwagi o charakterze ogólnym	Rolnictwo i leśnictwo, zarówno w ocenie stanu aktualnego i oddziaływaniach na poszczególne komponenty środowiska oraz dobra, jak i w zakresie oddziaływań programu nie zostały wystarczająco uwypuklone. W związku z tym adaptacja do zmian klimatu w kontekście rolnictwa i leśnictwa nie została uwzględniona w prognozie i jest przedstawiona w sposób niekonkretny. Rolnictwo i leśnictwo odgrywają jednak zasadniczą rolę w Priorytecie I (w zakresie zapobiegania i adaptacji do zmian klimatu). W związku z tym w 2.4 w zakresie "Współpracy" działania w tym zakresie się możliwe, a przynajmniej nie wykluczone. W tym miejscu można rozwinąć i uwzględnić podejście oparte na ekosystemach.		Uwaga uwzględniono częściowo	Ponowna analiza zapisów Programu oraz Prognozy wykazała, że Działanie 1, w celu 2.4 (Priorytet I) jest sformułowane na tyle szeroko, że projekty wspierające adaptację do zmian klimatu w leśnictwie i rolnictwie, uwzględniające podejście oparte na ekosystemach mogą uzyskać dofinansowanie. W tym zakresie należy zwrócić uwagę, iż Prognoza rekomenduje również premiowanie projektów uwzględniających ekoprojektowanie (a co za tym idzie właśnie większe uwzględnianie aspektów środowiskowych na etapie przygotowywania projektów).

L.p.	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi	
12	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Uwagi o charakterze ogólnym	W prognozie nie uwzględniono obszarów ochrony wód. Brak jest również wyjaśnień dotyczących poważnych i długotrwałych oddziaływań na bilans wodny (wody gruntowe) w wyniku działalności górniczej (w tym rekultywacji terenów poeksploatacyjnych). Ponadto w prognozie nie przedstawiono dalszych wyjaśnień dotyczących transgranicznych problemów związanych z usługami świadczonymi w interesie ogólnym (np. w odniesieniu do gospodarki wodnej w miastach, np. w odniesieniu do wód gruntowych w celu zapewnienia dostaw wody pitnej). Oznacza to, że temat wody i jej wpływu na inne dobra chronione nie jest dostatecznie odzwierciedlony w raporcie środowiskowym		Uwagę uwzględniono częściowo	We wstępie do analizy szczegółowo zdefiniowano jej zakres i wskazano, iż stan wód diagnozowano i oceniano pod kątem w jaki rozumie go Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW). Nie koncentrowano się natomiast na aspektach także związanych z wodami, lecz obejmujących inne kwestie, jak wspomniany bilans wodny. W tekście odniesiono się szczegółowiej do wskazanych w uwadze problemów w zakresie zasobów wody pitnej, a na mapę naniesiono obszary ochrony wód i odniesiono się do nich w diagnozie.
13	Saksońskie Ministerstwo Energii, Ochrony Klimatu, Środowiska i Rolnictwa	Niemcy, Saksonia	Uwagi o charakterze ogólnym	Negatywne oddziaływania i kierunki zmian na chronione gatunki zwierząt w gospodarstwach stawowych w obszarze współpracy nie zostały ocenione. W prognozie nie wspomniano również o odpowiednich gatunkach bobra (<i>Castor fibus</i>), wydry (<i>Lutra lutra</i>) i czapli siwej (<i>Ardea alba</i>).		Uwagę odrzucono	Żadne zapisy Programu nie rodzą wprost zagrożeń na chronione gatunki zwierząt w gospodarstwach stawowych. Tam gdzie identyfikowano możliwość wystąpienia presji na różnorodność biologiczną wskazano stosowne rekomendacje. Przykładowo w rozdziale 5.1 wskazano propozycję aby projekty dotyczące tworzenia kompleksowych usług turystycznych,

L.p.	Kraj/ Województwo Instytucja	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
.						opartych o sieciowanie podmiotów, a także infrastruktury turystycznej uwzględniały maksymalną pojemność i odporność środowiska, z którego będą korzystać. Podkreślono, iż kwestie te mogą być elementem naboru projektów, a przyszli beneficjenci powinni się do nich odnosić w uzasadnieniu projektu. Co więcej zaproponowano przyjęcie nadrzędnej i obligatoryjnej zasady finansowania jedynie tych projektów, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 (rozporządzenie w sprawie taksonomii) [ang. „Do No Significant Harm” (DNSH)]. Tym samym wykluczono realizację projektów które mogłyby szkodzić dobremu stanowi i odporności ekosystemów; lub być szkodliwe dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii. Ponadto w Prognozie wskazano następujące zastrzeżenia: "Biorąc pod uwagę powyższe istotne jest, aby w ramach Programu nie były wspierane przedsięwzięcia, które mogą potęgować lub zwiększać

L.p.	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
.	Instytucja					zidentyfikowane i wskazane poniżej największe zagrożenia dla różnorodności biologicznej występujące na terenie wsparcia: • Nadmierna presja turystyczna w obszarach cennych przyrodniczo (Karkonoski Park Narodowy, Obszary Natura 2000, parki krajobrazowe, rezerваты), • Niszczenie stanowisk gatunków chronionych roślin i zwierząt oraz niszczenie cennych siedlisk przyrodniczych poprzez nadmierną presję turystyczną, w tym nielegalną penetrację obszarów poza wyznaczonymi szlakami, • Niszczenie i fragmentacja siedlisk na skutek budowy nowej infrastruktury drogowej, ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, zabudowy mieszkaniowej, budowy i rozbudowy nowych ośrodków turystycznych i wczasowych, • Niszczenie siedlisk chronionych oraz stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt w wyniku rozbudowy i budowy nowych stoków narciarskich wraz z infrastrukturą towarzyszącą, • Rozprzestrzeniania się gatunków

L.p.	Kraj/ Województwo Instytucja	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
.						obcych i obcych gatunków inwazyjnych wzdłuż nowobudowanych dróg oraz szlaków turystycznych, • Utrata cennych siedlisk leśnych oraz stanowisk gatunków chronionych zwierząt i roślin na skutek prowadzenia nieprawidłowej gospodarki leśnej (wielkopowierzchniowe wycinki drzew, budowa dróg w miejscach istniejących szlaków (ścieżek) turystycznych), • Zaniechanie użytkowania kośnego cennych ekosystemów łąkowych, • Intensyfikacja rolnictwa (nadmierne stosowanie środków ochrony roślin, • Nadmierna eksploatacja złóż i kopalni prowadząca do dewastacji środowiska." Odnosząc się do brakujących gatunków to dokonano rewizji tekstu i stwierdzono, że nie wystąpią negatywne oddziaływania.

14	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Polska	Uwagi o charakterze ogólnym	Autorzy prognozy oddziaływania na środowisko (dalej jako prognoza) słusznie podjęli środowiskową ocenę celów PIPS (str. 13), jednak zastosowanie takiego podejścia nie wyklucza potrzeby dokonania bardziej szczegółowej oceny skutków środowiskowych realizacji poszczególnych projektów, określonych w PIPS jako kierunki interwencji, czyli: - renowacji zwiększających efektywność energetyczną lub działań w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej; - działań w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobiegania ryzykom związanym z klimatem i zarządzania nimi: powódzie i osunięcia ziemi, pożary, inne ryzyka, np. burze i susze; - gospodarki wodnej i ochrony zasobów wodnych. Rzetelnie przedstawione informacje z zakresu możliwych oddziaływań poszczególnych rozwiązań infrastrukturalnych, w tym porównania (także te generalne, dotyczące podejść infrastrukturalnego i ekosystemowego, które przewidziano w celu szczegółowym "wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego") są konieczne do	Uwagę odrzucono	Oceny prowadzone w ramach Prognozy zostały dostosowane do poziomu szczegółowości ocenianego dokumentu. Jako nieuprawnione należałoby uznać ocenianie skutków środowiskowych domniemanych przedsięwzięć, których realizacja nie wynika z treści ocenianego programu. W Prognozie oceniono te elementy, które wynikają zarówno z treści Programu jak i wskaźników realizacji Programu (zarówno na poziomie produktu jak i efektu). Tam gdzie to było uzasadnione wskazywano możliwość realizacji projektów pilotażowych. Ze względu na ogólne zapisy Programu i zasadę przezorności zaproponowano przyjęcie na poziomie Programu zasady finansowania interwencji, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 [z ang. „Do No Significant Harm”]. Ma to o tyle istotne znaczenie, że takie podejście znalazło uzasadnienie w przyjętych 24 czerwca 2021 r. Rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) dotyczących funduszy unijnych: • Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności[1] w preambule w punkcie 6 wskazuje, że cele EFRR i Funduszu Spójności powinny być osiągnięte w ramach

spełnienia wymogu adekwatności prognozy do ocenianego projektu. Ponadto zestawienie informacji odnośnie wpływu na środowisko poszczególnych rodzajów przedsięwzięć, umożliwi stworzenie systemu wyboru projektów z uwzględnieniem kryteriów środowiskowych. Uzupełnienie prognozy w powyższym zakresie nie byłoby konieczne w sytuacji, kiedy organ opracowujący wprowadziłby do PIPS zastrzeżenie o nie realizowaniu w jego ramach projektów infrastrukturalnych (przedsięwzięć). Jednakże niezbędne jest podkreślenie, że w związku z postępującymi zmianami środowiska oraz ich niekorzystnymi efektami, celem przyświecającym realizacji PIPS powinno być finansowanie skutecznych działań wdrożeniowych - praktycznych działań w zakresie ochrony środowiska, przy równoczesnym ograniczaniu do niezbędnego minimum zasobochłonności prac studialnych i budujących ramy współpracy

zrównoważonego rozwoju oraz zgodnie z promowanym przez Unię celem polegającym na zachowaniu, ochronie i poprawie jakości środowiska (...) oba fundusze powinny wspierać działania, które są prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska, które nie czynią poważnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 (6) i które zapewniają transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w ramach dążeń do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii do 2050 r.

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej w preambule w punkcie 10 wskazuje, że Fundusze powinny wspierać działania, które byłyby prowadzone

z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska i które nie czyniłyby poważnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852. Ponadto w artykule 9 wskazuje, że cele funduszy są realizowane zgodnie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”.

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego bezpośrednie odniesienie do art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 zostało wprowadzone do pkt. 5 preambuły: „Odzwierciedlając znaczenie przeciwdziałania zmianom klimatu zgodnie z zobowiązaniami Unii na rzecz realizacji porozumienia paryskiego przyjętego na mocy Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu oraz na rzecz realizacji celów Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczących zrównoważonego rozwoju,

Fundusze będą przyczyniać się do uwzględnienia działań w dziedzinie klimatu i do osiągnięcia celu ogólnego zakładającego, że 30 % wydatków budżetowych UE zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych. W tym kontekście Fundusze powinny wspierać działania, które są prowadzone z poszanowaniem norm w zakresie klimatu i środowiska i które nie czyniłyby poważnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852”

Tym samym biorąc pod uwagę treść przytoczonych rozporządzeń pewne jest, że w perspektywie finansowej 2021-2027 stosowanie zasady DNSH w rozumieniu art. 17 rozporządzenia o Taksonomii będzie obligatoryjnym wymogiem dotyczącym i projektów finansowanych w ramach Programów INTERREG w perspektywie 2021-2027. Zaproponowana rekomendacja to krok wyprzedzający wymogi, zapewniający już na tym etapie zgodność z przyszłymi wymogami dotyczącymi realizacji konkretnych projektów. Jednocześnie przyjęcie tej zasady gwarantuje realizację projektów które nie będą wiązać się z możliwością wystąpienia szkody w środowisku (w ramach celów określonych w rozporządzeniu w sprawie taksonomii)”

L.p.	Instytucja	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
15	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Polska	Uwaga o charakterze ogólnym	Zasadne jest także zmodyfikowanie prognozy w zakresie metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania, o których mowa w art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. c ustawy ooś. Zgodnie z treścią tego przepisu propozycje powinny dotyczyć także możliwych negatywnych skutków środowiskowych PIPS, a zaproponowany w prognozie sposób monitorowania opiera się na założeniu, że oddziaływania takie nie wystąpią oraz skupia się na ewidencjonowaniu rzeczowych rezultatów programu.		Uwagę uwzględniono częściowo	W Prognozie należy podać propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu co zostało przedstawione w rozdziale 5.3 Prognozy. Prognoza nie zidentyfikowała istotnych zagrożeń dla środowiska ani tym bardziej pewnych negatywnych oddziaływań które należałoby objąć systemem monitoringu. Wprowadzenie zasady finansowania interwencji, które nie czynią poważanej szkody w rozumieniu wspomnianego art. 17 [z ang. „Do No Significant Harm] ma na celu wyeliminowanie przypadków w których może wystąpić znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko. Z tego względu zaproponowany w rozdziale 5.3 system należy uznać za wystarczający. Jako uzupełnienie zaproponowano dodatkowe wskaźniki na poziomie projektu. Wskaźniki zostały tak dobrane, że pozytywne trendy ich zmian będą charakteryzować istotny pozytywny wkład w osiągnięcie celów środowiskowych. Z kolei negatywne trendy, jeśli wystąpią, będą informować o możliwości wystąpienia negatywnych presji na środowisko.

L.p.	Instytucja	Kraj/ Województwo	Rozdział i strona Prognozy	Treść uwagi (pole obowiązkowe)	Uzasadnienie uwagi (pole obowiązkowe)	Rozpatrzenie uwagi	Uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub częściowego uwzględnienia uwagi
16	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska	Polska	Uwaga o charakterze ogólnym (Str. 108)	Przedstawiona przez Autorów prognozy idea "wspólnej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej oraz krajobrazowej obszaru wsparcia" (str. 108 prognozy) jest nieuzasadniona wobec wielokrotnie podkreślanego w prognozie (np. str. 52, 64) nieinwestycyjnego charakteru projektów, a także z uwagi na fakt, że obszar postulowanej inwentaryzacji jest tożsamy z obszarem wsparcia (11 471 km ²) i jest znacznie większy od obszaru wdrożenia rozwiązań realnie służących celowi "wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami".		Uwagę uwzględniono częściowo	Postulowana w Prognozie inwentaryzacja nie ma na celu minimalizowania negatywnych oddziaływań wynikających z realizacji Programu. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć lepszemu zarządzaniu zasobami przyrodniczo-krajobrazowymi w obszarze wsparcia (w szczególności w realizacji przedsięwzięć prowadzonych przez podmioty prywatne oraz administrację publiczną). w Prognozie dodano uzupełnienia dotyczące inwencji takiego projektu.